

De Grieken

Athene - Sparta - Alexandrië

Jaap de Kam

Voor Sam, Siem, Nina en Daan

Copyright © 2026 Jaap de Kam
All rights reserved

Tweede, herziene editie, januari 2026

Eerste niet editie, juli 2024

Vormgeving binnenwerk: Vellum
Vormgeving omslag: iStudio
Uitgave: Brave New Books

Degenen die met betrekking tot de illustraties menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de auteur richten.

Inhoud

Een woord vooraf	xi
1. LISSABON 1755	1
2. DONKERE EEUWEN	8
Bronstijd	8
Donkere eeuwen	11
IJzertijd	12
3. MYTHES	20
Ilias en Odyssee	20
Hesiodos' ontstaansmythes	23
Hera en Heracles	29
4. OPBLOEI	41
Landbouwhervormingen	41
Stadstaten, de Poleis	44
Handel en kolonisatie	47
5. WIJSGEREN EN VOLKSGELOOF	56
Thales en de School van Milete	56
Pythagoras	61
De atomen van Democritos	63
Religie	64
Eleusische Mysteryën	66
Evenementen	70
6. SPARTA EN ATHENE	78
Sparta	78
Athene	82
7. DE MOEIZAME WEG NAAR DEMOCRATIE	90
Solon	90
Solons hervormingen	94
Peisistratos	99

Hippias	101
Kleisthenes	103
Slaven	108
8. DE PERZISCHE OORLOGEN	115
Perzische dreiging	115
Marathon	119
Salamis	122
Attisch-Delisch Zeeverbond	126
9. DE EEUW VAN PERIKLES	135
Perikles	135
Rechtspraak	138
Publieke Werken	142
Tempels en Beelden	144
Sofisten	147
Twijfels over goden	149
Prodicos	150
Heracles op de tweesprong	153
Herodotos	155
De grote toneeldichters	157
Sappho en de muses	163
10. ONDERGANG	176
Spanningen met Sparta	176
Aspasia	179
Politieke vijanden	181
Peloponnesische Oorlog	182
Alkibiades	184
Nederlaag	186
Thucydides en Xenophon	188
Macedonië	195
11. DE GROTE ATHEENSE FILOSOFEN	206
Drie Atheense filosofen	206
Socrates	207
Plato	215
Aristoteles	222

Alexander de Grote	224
Wetenschapper	229
Aristoteles' nalatenschap	234
Cynici, stoïcijnen, epicuristen en skeptici	236
Athene's nalatenschap	240
12. ALEXANDRIË	252
Alexanders stad	252
Ptolemaeus I	256
Centrum van geleerdheid	261
Euclides	264
Hippocrates en Herophilus	264
Strato	267
Ptolemaeus II	268
Aristarchos	270
De zeven wereldwonderen	272
Ptolemaeus III	274
Callimachos	275
Eratosthenes	276
Archimedes	279
Ctesibius	281
Analoge computer	282
Neergang	284
Cleopatra	287
Epiloog	305
Woord van Dank	319
Over de auteur	321

Een woord vooraf

Onze samenleving is na de Tweede Wereldoorlog in een rap tempo geseculariseerd. Toch wordt vaak gewezen op onze joods-christelijke wortels. Christus is het Griekse woord voor het joodse messias, in het Nederlands meestal door heiland of verlosser vertaald.

Dat Grieks is al een fingerwijzing, want de Griekse invloeden op die joods-christelijke wortels gaan veel verder. De basis voor het christendom is het Nieuwe Testament. Dat is geen heilig boek met gedragsvoorschriften, rechtstreeks gedicteerd door het opperwezen, zoals de joodse Wetten van Mozes of de islamitische Koran. Het is een selectie van teksten over het leven en de leer van de centrale figuur: de joodse prediker, bekend onder zijn gelatiniseerde naam Jezus, vermoedelijk een volgeling van de

befaatte rabbijn Hillel en zijn school van vrede en menslievendheid.

De teksten over Jezus, die in het Nieuwe Testament zijn opgenomen, dateren van een tot drie generaties na zijn kruisingsdood door de Romeinen wegens gezagsondermijning. Slechts één auteur van het NT is bekend, de vergriekste Romeinse staatsburger van Joodse origine Paulus. (Saulus is zijn Joodse naam). De evangeliën hebben namen meegekregen van discipelen van Jezus, maar het zijn onbekende auteurs, die in het koine Grieks schreven. Jezus zelf en zijn discipelen waren ongeletterden. Van Paulus zijn authentieke brieven in het NT opgenomen. Zelf heeft hij Jezus nooit gekend, maar wel zijn joodse volgelingen zoals Petrus en Jakobus, de vermoedelijke broer van Jezus. Paulus raakte gebrouilleerd met hen omdat hij zich aan de joodse voorschriften onttrok.

In het Romeinse Rijk was het christendom een van de stromingen, die de oude Romeinse religie uitdaagde, en niet de meest dominante. Dat veranderde doordat de moeder van de machtige keizer Constantijn de Grote, een vrouw van eenvoudige afkomst, christelijk was. Onder Constantijn, die de hoofdzetel van het Rijk verplaatste naar het Griekse strategisch gelegen plaatsje Byzantium, werd het christendom geaccepteerd en werd gemeengoed in het Rijk. Hij liet een eenduidige christelijke theologie opstellen bij het

eerste Concilie van Nicea in 325 onder zijn voorzitterschap. Het werd de basis van het katholieke en orthodoxe christendom. Grieks was er de lingua franca. De overgrote meerderheid van de deelnemers kwamen uit het Grieks-sprekende oostelijke rijk. In deze theologie zijn de vingerafdrukken van de neoplatonische filosofie te vinden. Het christendom werd onder Constantijns opvolger de officiële Romeinse staatsgodsdienst.

De joods-christelijke wortels van de cultuur in ons land en het hele westen zijn voor een groot deel Grieks-Romeins van karakter. Maar de Griekse wortels van het Westen gaan nog veel verder. Want wat kenmerkt het Westen meer dan onze zo gekoesterde democratische verworvenheden, en de vrijheid om ons eigen leven in te kunnen richten, binnen democratisch verankerde wetten, de vrijheid waarin kunsten, cultuur en wetenschap kunnen gedijen? Dat is allemaal in het oude Griekenland, en vooral in Athene met haar dochterstad Milete begonnen.

De Griekse wereld stond niet op zichzelf, maar was nauw verbonden met de overige hoog ontwikkelde culturen van het Nabije Oosten. Daar heerste een monarch, die meestal als een halfgod werd vereerd. De onderdanen werden door Grieken vaak smalend als zijn slaven beschouwd. Ideaal was het in het oude Griekenland naar onze maatstaven zeker niet,

vrouwen hadden weinig in te brengen en slavernij was een onlosmakelijk onderdeel van hun wereld, pederastie kwam er veel voor. Maar geen enkele van de oude culturen heeft zo'n dominante invloed op de geschiedenis van het Westen gehad: filosofen, wetenschappers, schrijvers, theologen, ideologen en revolutionairen haalden inspiratie uit de Griekse nalatenschap van vrijheid van geest.

De verlichtingsdenkers uit de zeventiende en achttiende eeuw kenden hun klassieken. Thomas Jefferson, schrijver van de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring was diepgaand door Cicero geïnspireerd en Cicero zelf door de Griekse cultuur, die hij adoreerde. De Amerikaanse onafhankelijkheid inspireerde de Franse revolutie. Zelfs Karl Marx, was een classicus van opleiding.

Op de Atheense maatschappij is zeker veel aan te merken, maar wat ze in korte tijd heeft opgeleverd, is ongeëvenaard en is van blijvende waarde. De Atheners waren vernieuwers op tal van gebieden: staatsrechtelijk met hun rechtsstelsel en democratie, in de architectuur en beeldende kunsten, in de literatuur en het toneel, sport, filosofie en theologie, wetenschap en techniek.

Waarom juist in Griekenland? De ligging aan de Oostelijke Middellandse Zee speelde daarin mee, dichtbij de grote, oude cultuurgebieden van de

subtropen in het Nabije Oosten. De goed bevaarbare Middellandse Zee zorgde voor culturele uitwisseling. Deze cultuurgebieden lagen langs de grote bevaarbare rivieren van China, Indië, langs de Eufraat, Tigris en de Nijl, waren vruchtbare gebieden. Vruchtbaar was de Griekse grond niet. Het dwong ze creatief te zijn met verbeteringen in de landbouw, om nieuwe bronnen van inkomsten te vinden en dreef ze tot het stichten van tientallen kolonies langs de hele Middellandse en Zwarte Zee.

De veroveringen van Alexander de Grote zorgden voor verspreiding van de Griekse verworvenheden. De door hem gestichte stad Alexandrië in Egypte groeide uit tot het nieuwe centrum van Griekse geleerdheid.

Dit boekje is niet voor historici bedoeld, maar toegankelijk geschreven voor iedereen die onze westerse maatschappij en haar oorsprong beter wil begrijpen, want die is, meer dan waar ook, in het antieke Griekenland te vinden

Wat enkele decennia geleden in WordPerfect werd geschreven, is inmiddels al nauwelijks meer toegankelijk. Wat zal er over een paar honderd jaar nog over onze tijd bekend zijn?

De oude Grieken leefden twee tot drie millennia geleden. Er zijn archeologische gegevens en ze hadden het schrift. Ze schreven op papyrus. Dat is vergankelijk, in ongeveer honderd jaar is het

verkruiemeld. De teksten moesten worden overgeschreven, een tijdrovend karwei. Monnikenwerk. Kloosters hebben ervoor gezorgd dat oude teksten tot heden bewaard zijn gebleven. Zij gebruikten het duurzamere maar ook kostbare perkament. Voor welke inhoud werd dat de moeite waard gevonden? Van Plato is veel bewaard gebleven. Dat is niet zo verbazingwekkend want zijn filosofie liet zich rijmen met het christendom en heeft de christelijke theologie diepgaand beïnvloed. Van de atheïstische en veelzijdige geleerde Strato zijn alle teksten verloren gegaan. Wat er nog te achterhalen valt over de oude Grieken blijft dus beperkt en fragmentarisch.

Geschiedenis van de oudheid is dan ook een ander vak dan die van de moderne tijd. De ruimte voor interpretatie is aanzienlijk en misvattingen zijn bijna onvermijdelijk. De boeken (vertalingen van de oude auteurs en teksten van moderne historici) en de internet bronnen (YouTube lezingen en colleges, artikelen van Academia.edu, Wikipedia en Brittanica) die ik heb gebruikt, zijn niet altijd eenduidig en soms met elkaar in tegenspraak. Dit verhaal is geen wetenschappelijk historisch discours, maar een verhalende reconstructie van wat mij het meest plausibel en belangwekkend leek. Bij de meeste beweringen zou het correcter zijn geweest om er steeds ‘vermoedelijk’ of ‘misschien’ bij te zetten. De leesbaarheid is er niet mee gediend. Zouden de vorsten, politici, schrijvers, filosofen, wetenschappers

Een woord vooraf

en de vele anderen die hier de revue passeren, zich in het geschetste beeld herkennen? De vraag is niet te beantwoorden. Als er onjuistheden staan: bij voorbaat mijn excuses.

Jaap de Kam, januari 2026,

* * *

Hoofdstuk 1

Lissabon 1755

Allerheiligen viel op een zondag in 1755; de kerken van Lissabon zaten die ochtend vol. Kerkgangers prevelden er hun dankgebeden voor Gods goedertierenheid, toen het noodlot toesloeg, met plotseling zwaaiende kroonluchters als aankondiging en scheurende pilaren als voltrekking. Dakgewelven stortten met donderend geraas op de verbijsterde, krijsende gelovigen. In luttele minuten verviel de trotse stad tot brokken steen en puin onder een verstikkende stofwolk. Even later werd het asgrouwe, neergedaalde stof door een verwoestende tsunami weggespoeld. Een derde van de inwoners stierf bij die aardbeving, die een kracht had van 9 op de schaal van Richter. De schokgolf werd in heel Europa gevoeld, tot in Finland aan toe. Overal langs de Atlantische kust liet de tsunami sporen van vernielingen na.

Langduriger dan al het directe leed en de schade was het geschokte vertrouwen in diepgewortelde overtuigingen. Geloof in goddelijke ingrepen bestond al vanaf de eerste schemerige oertijden van de mensheid. In een beangstigende wereld vol dreiging en gevaar, bood geloof in goden en geesten houvast. Die werden gunstig gestemd met geheimzinnige rituelen, de gevaren werden daarmee bestreden, en wee degene die ze achterwege liet. In christelijke tijden werden gelovigen vanaf de kansel herinnerd aan de wrake Gods bij zondig gedrag. Maar wat was er bij deze ramp in hemelsnaam misdaan, om een zo grote goddelijke toorn te wekken? Een ramp, die juist gelovige kerkgangers zo ongenadig hard had getroffen. Bij velen bekreep de twijfel of dit nog een goddelijke ingreep kon zijn. En als God er niets mee te maken had, wat dan wel, een natuurlijke oorzaak? Iets met de zee en de wind of misschien iets vanuit de krochten van moeder aarde?

En als God er buiten stond, hoe zat het dan bij andere ellende die soms over mensen werd uitgestort? Stormen en vulkaanuitbarstingen of ziektes. Er werden verklaringen voor geopperd, waar God niet aan te pas kwam. De gevolgen waren groot. Koningen en vorsten beriepen zich al eeuwenlang op de goddelijke wil als het fundament onder hun macht. Ongeliefd en zelfs gehaat gezag werd eeuwenlang getrotseerd, want God wilde het immers zo. Twijfel aan een goddelijke beschikking werd een twijfel aan de koninklijke legitimiteit; zonder die God kwam die te vervallen. In

1875, twee decennia na de ramp van Lissabon, brak de Amerikaanse onafhankelijkheidsoorlog uit, het Britse koninklijke gezag werd er afgezworen. in Frankrijk de Revolutie van 1789 en in onze gewesten de Bataafse Opstand in 1794.

De achttiende-eeuwers waren niet de eersten die verklaringen zochten voor aardbevingen en andere rampen zonder naar goddelijke ingrepen te wijzen. Dat gebeurde 2500 jaar eerder ook al. Een eigenzinnig man uit de bruisende havenstad Milete stelde een bijzondere vraag: niet of goden bestonden, maar of het hele natuurgebeuren ook te begrijpen viel, als ze er niet zouden zijn. De vraag leek zo onschuldig, maar die was het startschot voor een voorzichtige, nog prille opmars van rede en wetenschap. Thales was zijn naam (624 - 545 v.C.). Een achternaam had hij niet, dat was iets Romeins. Redelijke argumentatie was het enige dat voor hem telde. Zo had hij over aardbevingen wel een idee: stel eens dat de hele aarde op een oceaan dreef, een flinke oceaangolf kon dan voor een aardbeving zorgen. Geen onredelijke gedachte. Het idee van een oceaan was al eeuwenoud. Homeros schreef al over een eindeloze, machtige Oceaan, die de wereld omringde en die de bron was van rivieren, waterbronnen en stromingen in de zeeën. De zon, de maan en de sterren stegen er uit op en daalden er weer in neer. Volgens de Enoëma Elisj, het

Jaap de Kam

ontstaansverhaal van de Babyloniërs, had er altijd al een duistere oeroceaan bestaan. Goden, mensen en de hele natuur kwamen daaruit voort. Dat Babylonische verhaal werd in spijkerschrift al in de late bronstijd opgetekend.

* * *

Allegorie op de aardbeving van 1755, door João Glama Ströberle. In de linkerbovenhoek is een engel afgebeeld die een vurig zwaard vasthoudt, als personificatie van het goddelijke oordeel.

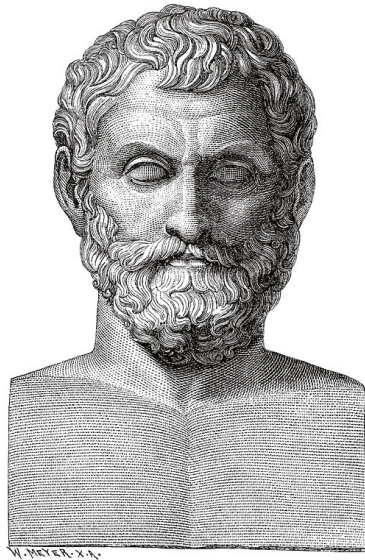

Kopergravure uit 1755 die Lissabon in vlammen toont en een tsunami die de schepen in de haven overspoelt.

De Grieken

De bestorming van de Bastille op 14 juli 1789.

Portret van Thales door Wilhelm Meyer,
gebaseerd op een buste uit de 4e eeuw.

Hoofdstuk 2

Donkere Eeuwen

Bronstijd

De grote beschavingen van de Oude Wereld ontstonden op de laagvlaktes aan de oevers van grote rivieren, waar het klimaat aangenaam was: Egypte en Nubië langs de Nijl, Soemerië in Mesopotamië, het tweestromenland van Eufraat en Tigris, in de Indusvallei en langs de Gele en Yangtze rivieren in China. De productieve landbouw op de vruchtbare rivierklei kon bevolkingsrijke steden voeden. De rivieren waren handelswegen. Door de handel en de bijbehorende administratie ontstond er behoefte aan een schrift en het alfabet, dat ongeveer vierduizend jaar geleden in Egypte werd ontwikkeld.

De oude culturen beschikten al snel over brons (ca. 3300 v.C.). Koper was al eerder bekend. Kopererts was op veel plaatsen te vinden, zoals op Cyprus, dat eiland is zelfs naar koper genoemd. Voor veel

De Grieken

toepassingen was koper te zacht. Er werd arseen aan toegevoegd. Daarmee kon een sterk en hard materiaal worden geproduceerd, maar arseen is dodelijk. Tin als toevoeging was veel beter, ongevaarlijk en het viel gemakkelijk te smelten. Het leverde het harde en sterke brons op, geschikt voor wapens en gereedschappen. Tin had echter ook een nadeel: vindplaatsen van tinerts waren er weinig. Het moest meestal van ver worden aangevoerd. Egypte was een late bekeerling in het gebruik van brons. De beperkte toegang tot tinerts kan de reden zijn.

Over de vindplaatsen van tinerts voor de oude culturen bestaan veel speculaties. Bij het plaatsje Kestel in het Taurusgebergte van Anatolië is een grotere vindplaats ontdekt, stammend uit de eerste helft van de bronstijd. Daar is een drie kilometer lang stelsel van mijngangen gevonden. Veel van die gangen hebben een nauwe doorgang van nog geen zeventig centimeter. Alleen kinderen konden er werken als kleine slaven. In een mijnschacht zijn de resten gevonden van meer dan tien, vermoedelijk omgekomen kinderen. Dat het om het delven van tinerts ging, blijkt ook uit een vondst in de nabijheid, van een dorp uit de bronstijd, met hakgereedschappen en smeltkroezen, waarin hoge concentraties tin zijn aangetroffen.

Het Griekse vasteland en de eilanden floreerden in de bronstijd. Op de Cycladen, in Kreta en op het

zuidelijke Griekse vasteland verrezen paleizen waar vorsten heersten met hun uitgebreide hofhouding. Het oudst bekende gebouwencomplex stamt uit ongeveer 2500 v.C. en werd in 2019 ontdekt op het Cycladeneilandje Keros*: de vergane piramide van Daskalio, ongeveer even oud als Stonehenge en de vroegste piramides in Egypte. Duizenden ton aan wit marmer moest er voor worden aangevoerd over zee, een enorme operatie en mogelijk de grootste uit de zeevaart van de oudheid.

Grieken waren zeevaarders. De eerste echte zeemacht ontstond al in 1900 v.C.. Dat waren de Kretenzers, zij heersten in het Oosten van de Middellandse Zee, dat een bijna afgesloten watergebied vormt en al vanaf de vroegste oudheid werd bevaren. Door de geringe zeestroming, de gematigde golfslag en het rustige klimaat kon over grote afstanden worden geroeid. Daarmee was het gemakkelijk navigeren, ongeacht de windrichting. Bij gunstige winden werden zeilen gehesen. Roeien was een intensief en vergde veel drinkwater. Dat kon op de vele eilanden en eilandjes worden aangevuld. De oostelijke Middellandse Zee verbond Europa, Azië en Afrika met elkaar als een groot handelsplein. Griekse zeevaarders voeren op al haar kusten. Er was handel en een hoog welvaartsniveau met kunst en cultuur. Oorlogen werden er vaak gevoerd, maar de beschaving ging er

* De tegenwoordige naam van Keos is Kea

niet aan ten onder. Tot de dramatische jaren van rond 1200 v.C., die te boek staan als de instorting van de bronstijd. Milete was in de bronstijd al welvarend en had een Griekssprekende bevolking. Na 1200 v. C. was de stad verlaten, als nu een winderig spookstadje in het westen van Amerika.

Donkere eeuwen

Veel is nog onbegrepen, zeker is dat rond 1200 v.C. in korte tijd stedelijke samenlevingen versplinterden, steden en paleizen werden verwoest of verlaten. machtige rijken stortten in en invallende vreemdelingen met hun plundertochten de oude wereld teisterden. De oorzaken zijn voer voor speculatie. Archeologisch onderzoek toonde aardbevingen aan, langdurige droogtes en hongersnoden in het hele oostelijke Middellandse Zeegebied. De Griekse gebieden werden overlopen door op drift geraakte Griekssprekende volkeren: Aeoliërs, Ioniërs, Doriërs en Arcadiërs en vele kleinere stamverbanden. De verdrongen verdreven anderen uit hun leefgebieden. Ze scheepten zich in voor roof- en plundertochten, vermoedelijk ook hongertochten, naar de altijd nog rijke Nijldelta van Egypte.

Doriërs verwierven een sterke positie in het midden en westen van het Griekse vasteland. Ze verjoegen de Ioniërs daar naar de eilanden in de Aegeïsche Zee en de westelijke kusten van Anatolië. Alleen in Attika wisten Ioniërs zich te handhaven, met daarbinnen het

centrum Athene met een koning in zijn paleis op de Akropolis. Dat bleef de hele donkere eeuwen door bewoond. Dat was uitzonderlijk in Griekenland, waar overal elders de oude paleiscultuur verdween. Maar Attika was een schiereiland, goed verdedigbaar met de zee aan drie kanten als een beveiliging. Athene lag daarin achter vier bergen goed verscholen. Dorische stammen trokken de Peloponnesos binnen. Ze veroverden de zuidelijker gelegen eilanden, inclusief Kreta, Cyprus en de zuidwestelijke kusten van Anatolië.

In de negende eeuw v.C. was de bevolking van Griekenland nog geen fractie meer van wat het in de bronstijd was geweest. Kleine plukjes ontheemden zwierven met wat schapen of geiten over de bergachtige landsstrekken, en vestigden zich later als kleine landbouwers in de vruchtbare dalen. De eenvoudige boeren van het Griekse vasteland, op de eilanden en aan de Anatolische kusten lieten geen geschreven bronnen na. De paleizen waren vervallen tot steenhopen en overwoekerde ruïnes. Het waren donkere eeuwen.

IJzertijd

De ineenstorting van de bronstijd viel samen met de technologische vernieuwing van het brons naar ijzer en staal. Brons was bijna twee millennia lang het basismateriaal geweest. Aardbevingen van kort na

1200 v.C. lijkt de toegang naar de weinige tinaders te hebben verstoord.

IJzer was al langer bekend door meteorieten, waarvan sommige uit ijzer en nikkel bestaan. In het graf van Toetanchamon (1341 - 1323 v. C.) werd een dolk van ijzer gevonden, vervaardigd uit een meteoriet. Er konden scherpe pijlpunten en ander gerei mee worden gesmeed, sterker en taaier dan brons. Meteorieten zijn zeldzaam, maar ijzererts is overvloedig te vinden, soms al aan het aardoppervlak. Dat erts heeft wel een probleem: de hoge smelttemperatuur van 1538°C . Dat lag ver buiten bereik. De smelttemperatuur van koper: 1085°C . was nog haalbaar, tin smolt al bij 239°C . Bronzen voorwerpen konden dan ook worden gegoten.

Toch lukte het ook om ijzer al bij 1200°C aan het ijzererts te onttrekken. Dat leverde sponsijzer op, een halffabrikaat. Daarmee konden ijzeren voorwerpen worden gesmeed door erop te hameren. Dit procedé werd rond 1300 v.C. ontdekt in Anatolië. Verbeterde technieken, door materiaalzuivering, snelle wisseling van hoge en lage temperaturen en het beheersen van het koolstofaandeel*, leverde staal op: sterker, taaier, lichter en goedkoper dan brons en geschikt voor

* Staal ontstond bij door toevallige toevoeging houtskool,. Vanaf de vijfde eeuw werd staal bewust geproduceerd.

wapens en gereedschappen. Het verdere verfijnen van de techniek was een proces van eeuwen. Het befaamde, bijna één meter lange zwaard van staal, dat gevonden werd bij Vered Jericho, stamde uit de late 7e eeuw*. De wapens die aanvankelijk van ijzer werden gesmeed, waren niet beter of sterker dan die van brons. Het grote voordeel was de ruime beschikbaarheid van ijzererts en ijzer, waardoor het veel goedkoper was, en betaalbaar werd voor kleine boeren. Met landbouwgereedschap van ijzer was de grond gemakkelijker te bewerken, dan de houten werktuigen van voorheen.

Een smid genoot veel aanzien in de ijzertijd. Die kon iets bijzonders: van dof gesteente prachtig glanzende metalen voorwerpen maken. Dat aanzien blijkt ook uit de vele mythische verhalen over Hephaistos, de goddelijke smid en een van de twaalf Olympische goden. Hephaistos was slim, kon veel en genoot ook van schoonheid. Het allermooiste was zijn beeldschone echtgenote Aphrodite, de bekoorlijkste onder de godinnen. Oppergod Zeus had haar als zijn echtgenote gegeven als blijk van waardering voor Hephaistos' kunnen. Zelf was de smid veel minder welgeschapen. Hij was behept met een krom been en liep daardoor mank. Zijn prachtige Aphrodite was tot zijn verdriet niet ongevoelig voor de avances van

* *In bezit van het Israël Museum te Jerusalem*

De Grieken

goden zonder de lichamelijke ongemakken zoals
hijzelf. Oorlogsgod Ares was de snelste van allemaal.
Aphrodite begeerde hem en had Ares tot zich
toegelaten in de echtelijke sponde. Hephaistos kwam
erachter en bedacht een list. Hij vertelde zijn vrouw
binnenkort enkele dagen op reis te zullen gaan.
Intussen bouwde hij een onzichtbaar netwerk van
ijzeren ketens rond het echtelijke bed. Het duurde niet
lang voor hij zijn overspelige vrouw met haar minnaar
aan zijn eigen bed gekluisterd aantrof. Hij nodigde
alle overige goden uit in zijn paleis om het
schaamteloze stel te bespotten. De vernedering was
hun straf. Hephaistos werd geprezen: 'de traagste wint
het van de snelste'. Het mythische verhaal staat in de
Odyssee vermeld, het is een van de talloze Griekse
mythes.

* * *

Ingang 3 km lange mijn bij Kestel uit
de vroege bronstijd, waar alleen
kinderen konden werken.

Cycladeneilandje Daskalio met de impressie
piramide van ca 2500 v.Chr.